

76. *Doronicum balansae* Cavill. — Դորոնիկում Բալանզայի — *Дороникум Баланзы*

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© www.picasaweb.google.com

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հայկական բարձրավանդակի էնդեմիկ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Տեսակին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում՝ զերարածեցման արդյունքում, աճելավայրերի պայմանների փոփոխության պատճառով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 60–100 սմ բարձրությամբ: Արմատամերձ տերևները՝ սրածև–ձվածև, երկար կոթուններով: Ծաղկակիրները՝ վերին մասում զեղծային բաժանությամբ: Ձամբյուղները՝ վահանիկանման ծաղկաբույլերում: Եզրի ծաղիկները՝ միաշաքի, լեզվակավոր, իզական, դեղին: միջին ծաղիկները՝ խորովակածև, երկսեռ:

Տարածում: Աճում է Վերին Ախուրյանի (լեռնագագաթներ Օկսյուզ, Աղբաբա, Ջավախեթի լեռնաշղթա) և Ջանգեզուրի (Տաշտունի լեռնանցք) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO 2500 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 1800–2500 մ բարձրությունների վրա, մարգագետիններում: Ծաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ զերարածեցման հետևանքով, սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Արփի լիճ» ազգային պարկի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Armenian Plateau. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by changes in habitat conditions as the result of over–grazing.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb, 60–100 cm. Basal leaves cordate–ovate; petioles long. Flower stalks in the upper part glandulose. Capitula in corymbiform inflorescence. Marginal flowers in 1 row, ligulate, female; central ones hermaphrodite, tubular.

Distribution. In Armenia it occurs in Upper Akhuryan (mountain peaks Oksyuz, Ahbaba, mountain range Djavakh) and Zangezur (Tashtun mountain pass) floristic regions. EOO is 2500 km², AOO is 20 km². The number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in North–East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain and sub–alpine belts, at the altitudes of 1800–2500 meters above sea level, in the meadows. Flowering in June, fruiting in July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by grazing.

Conservation actions. Part of the populations grows in “Arpi Lake” National Park. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Красная книга Армянской ССР. 1989: 71. Ереван.
Аветисян В. Е. 1995. *Doronicum* L. Флора Армении, 9: 453–456. Koeltz Scientific Books.
Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան
Compiler M. E. Oganessian

77. *Echinops polygamus* Bunge — Ողնազկիիկ բազմաբուն — Мордовник многодомный
(= *E. grossheimii* Iljin; *E. leucographus* auct. non Bunge)

$$EN B 1 \, ab(i, ii, iii, iv) + 2 \, ab(i, ii, iii, iv)$$

© ՀՀ ԳԱՄ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղբայրամուսնիկ նյութեր Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 1995. *Echinops* L. Флора Армении, 9: 218. Koeltz Scientific Books.

Rechinger K. H. 1979. *Echinops* L. Flora Iranica, 3-139 a. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեկցորհ: Վառանգված տեսակ է: Հայտանի են երկու պարսույ-
յալիաներ՝ 5000 քառ. կմ-ից պակաս տարածման շրջանի մակե-
րեսով և 500 քառ. կմ-ից պակաս բնակության շրջանի մակերեսով:
Աճում է ինտենսիվ անտեսական գործունեության գոտում:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ 40–60 սմ բարձրությամբ: Յարմուկները՝ խոր-ակոսավոր, ճյուղավորված, ամբողջ երկարությամբ տերևակալված, ստալյանաման և գեղձային բավառությամբ: Տերևները՝ գոգավոր-փշուտ-ստամնավոր, ցողունագիլի, վերիննե-րը՝ կարելի փայրացող, վերևից՝ գեղձավոր, սակից՝ սպիտակ-թա-ղիքային բավով, գեղձերով ծածկված շղերով: Խոզանների փունջը՝ խիտ, զամբյուղի երկարության 3/5-ին հավասար: Մածկոցի ներքին թերթիկ 2/3-ը՝ միասնավորված հեղանիստ խաղվակի ձևով և սերտա-նած սերմնիկի հետ:

Տարածում: Հանդիպում է Դարեղեգիսի (գյուղ Արփա) և Մեղրու (Եվանիձոր, Կորիս, Կարճևան, Լեփվազ) ֆորթապոլիսական շրջաններում: EOO 830 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ, լուսավառեաները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Հյուսիսային և Կենտրոնական Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առաաձնախարկություններ: Աճում է սառարին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1100 մ բարձրությունների վրա, չոր խճաբարատ, ժայռոտ լանջերին, ֆիզիականման բուսականության մեջ և արքրա տեղերում: Մարկում է հունիս–հուլիս սամխներին, պտղաբերում՝ օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորստա կամ դեգրադացիա՝ հողերի յուրացման և լեռնաօդայունացման աղբյուրներության ինտենսիվացման հետևանքով:

Պատկանություն միջոցառումներ: Պատկանություն չի իրականացվում: Անելաժեշտ է իրականացնել սրտադրյալցիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Մեյրա շրջանի Ազարուկ ավանի մոտ:

Category. Endangered species. Two populations are known. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the area of intensive economic activity.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb. Stems deeply sulcate, branched, foliated on the whole length, arachnoid and glandulose. Leaves emarginated spinose-dentate, amplexicaul; upper ones suddenly diminished, from above glandulose; from below arachnoid-white, with glandulose veins. Penicillus dense, equal to 3/5 of capitulum length. Inner involucre phyllaries at 2/3 of their length connate into 5-edged tube and conscent with achene.

Distribution. In Armenia it grows in Dazegis (Arpa village) and Meghri (Shvanidzor, Kuris, Karchevan, Lehvaz) floristic regions. EOO is 830 km², AOO is 16 km². The number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, North and Central Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1100 meters above sea level, on dry stony slopes, among phryganoid vegetation and in ruderal places. Flowering from June to July, fruiting in August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development and the intensity of mining industry.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area near Agarak settlement in Meghri region, monitoring of the population state.

78. *Echinops ritro* L. — Ոգնագլխիկ սովորական — Мордовник обыкновенный

CRB 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii); D

© www.gardenopus.com

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Аревшатын И. Г. 1995. *Echinops* L. Флора Армении, 9: 223. Koeltz Scientific Books.
Hedge I. C. 1975. *Echinops* L. Flora of Turkey 5: 610. Edinburgh.
Կազմող Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով: Տեսակի ընդհանուր տարածումը շատ լայն է, սակայն լոկալիտետը Հարավային Անդրկովկասում մեկուսացված է արեալի մյուս մասերից:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ 20–60 սմ բարձրություն: Յուրյուն՝ բարակ, սպիտակ-թափրավոր: Տերևները՝ մանր և բույլ փշա, փետրաձև հատված, վերևից՝ մերկ կամ ուսույնաման քափռությամբ, տակից՝ սպիտակ-թափրավոր: Չամբրյուները՝ 12–17 մմ երկարության, խզանների փունջը՝ զամբյուղի երկարության 1/4-ը: Ծածկացի բուրբերը՝ ազատ, առանց գեղձային մագիկների: Պսակը՝ կապույտ:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է միայն Գարեղեգիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Բարձրունի գյուղի շրջակայք): AOO՝ 4 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Նախակովկասում, Դրիմում, Սիջին և Հարավային Եվրոպայում, Անատոլիայում, Արևմտյան Սիբիրի հարավում և Սիջին Ասիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1800 մ բարձրության վրա, չոր կրաքարային լանջերին, մարգագետնատափաստանային բուսականության մեջ: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս-սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողերի յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Only one population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². Generally area of distribution of the species is wide, but the location in South Transcaucasia is isolated from other parts of the area.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb. Stems 20–60 cm, thin, tomentose–white. Leaves weakly minute, spiny, pinnatisect, from above glabrous or arachnoid, from below tomentose–white. Capitula 12–17 mm long; penicillus equal to 1/4 of it. All involucre phyllaries free, eglandulose. Corolla blue.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis floristic region (surroundings of Bartsruni village). AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia grows in Nakhichevan, Ciscaucasia, Crimea, Middle and South Europe, Anatolia, south of West Siberia and Middle Asia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitude of 1800 meters above sea level, on dry limestone slopes, among meadow–steppe vegetation. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

79. *Echinops tournefortii* Trautv. — Ոգնազլխիկ Տուրնեֆորի — Мордовник Турнефора

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Մկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V.L.Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Аревшатян И. Г. 1995. Род *Echinops* L. Флора Армении, 9: 220. Koeltz Scientific Books.
Hedge I. C. 1975. *Echinops* L. Flora of Turkey, 5: 616. Edinburgh.
Rechinger K. H. 1979. *Echinops* L. Flora Iranica, 3–139 a. Graz.
Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա, որը գտնվում է ինտենսիվ տնտեսական գործունեության գոտում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ մինչև 1 մ բարձրությամբ: Ցողունը՝ սպիտակ բաղիքային բաժնատարած, զամբյուղների տակ չտերևակալած: Տերևները՝ շատ փշոտ, զոգավոր կամ փետրածև հատված, վերին՝ ուսույնանման, սակից՝ բաղիքային բաժնատարած, գեղձերով ծածկված շղերով: Խոզանների փամփուշ՝ ոչ խիտ, հասնում է զամբյուղի կեսին: Ծածկոցի բոլոր տերևները՝ արտաբինները և միջինները, երկար կոշտ ցցված փշոտ–բարբիչավոր եզրերով, զագարում՝ հազվադեպ փոքր կարճուկ գեղձերով: Պսակը՝ դժգույն–երկնագույն:

Տարածում: Հանդիպում է Իջևանի ֆորիստիկական շրջանում (Իջևանի և Բերդի շրջակայք): EOO 430 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Արևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 700–1400 մ բարձրությունների վրա, անտառների եզրերին: Ծաղկում է օգոստոս–սեպտեմբեր ամիսներին, պաղարեքում՝ սեպտեմբեր–հոկտեմբերին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Ամերածելա է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. One population is known which is situated in the area of intensive economic activity. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems up to 1 m, tomentose–white, not foliated under capitulum. Leaves very spiny, emarginated or pinnatisect, from above arachnoid, from below tomentose–white, with glandular veins. Pencilum not dense, up to q of capitulum length. All involucre phyllaries free; external and middle ones on the margins with long, rigid, divaricate, aculeate cilia, at apex with sparse, small, short–stalked glands. Corolla blue.

Distribution. In Armenia it grows in Idjevan (surroundings of Idjevan and Berd) floristic region. EOO is 430 km², AOO is 20 km². The number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in East Anatolia and North–West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 700–1400 meters above sea level, on forest edges. Flowering from August to September, fruiting from September to October.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղրարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Габриэлян Э. Ц. 1995. Род *Grossheimia*. Флора Армении,
9: 328–332. Koeltz Scientific Books.

Կազմող՝ Գ. Մ. Ֆալկուշ

Compiler G. M. Fayvush

Կարեգործի: Կրիստիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայաստանի Լեդեմիկ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված Ջերմուկ ամառայանի շրջանայաբյուր իրականացվող անտառական գործունեության ինտենսիվացման հետ:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստեղծին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ մինչև 1 մ բարձրությամբ, հաստ ցողուններով: Ջամբղաղները համարյա գնդաձև, 20–25 մմ տրամագծով, չծածկված զազաբնային տերևներով: Մաղիկները՝ դեղին:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Գարեդեգիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Ջերմուկի շրջակայք): AOO 4 քառ. կմ է: Լոկալիտետը՝ 1:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզրոցենոլոգիական արանձնախարկություններ: Աճում է ենթալյան գոտու ծ. մ. 2000–2200 մ բարձրությունների վրա, բարձրալատում, անտառի եզրերին: Մայրկում է հուլիս–օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելափայտերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման, ռեկրեացիոն տարրման, արածեցման, կլիմայի գլոբալ փոփոխության հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է կազմակերպել սրունդակյան աշխատանքներ՝ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու նպատակով, իրականացնել սրաբույլացիայի փնտրյալ մանիթրինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Armenia. Only one population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². The species faces extinction caused by intensive economic activity in vicinity of resort Djermuk.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

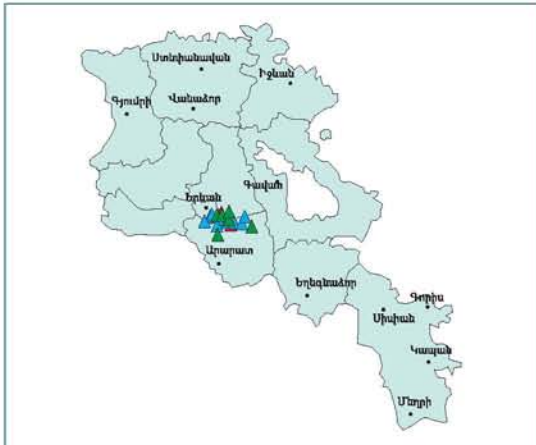
Description. Perennial herbs. Stems up to 1 m, thick. Capitula globular-ovate, not hidden by upper leaves. Flowers yellow.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis floristic region (surroundings of Djermuk). AOO is 4 km², the number of locations is 1.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitude of 2000–2200 meters above sea level, among tall grasses, at forest edge. Flowering from July to August, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands, recreation trampling, grazing, global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, search of new habitats.

81. *Gundelia rosea* M.Hossain & R.A.Al-Taey. — Կանգար փարիպույն — Гунделия розовая
$$EN B 1 \ ab(i, ii, iii, v) + 2 \ ab(i, ii, iii, v)$$

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգործի: Վասնզգված տեսակ է: Հայտնի է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զբքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված է որպես *Gundelia tournefortii* 2 կարգավիճակով՝ հազ-
վագյուտ տեսակ:

CTES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 15–60 սմ բարձրությամբ, կարմնախլուրով: Տերևները՝ խաշոր, կաշենման, փշոտ, փետրածև հատված: Ջամբյուղները՝ 4–8 (10) ծաղիկներով, հավաքված մեծ երկարավուն–էլիպսաձև կամ գնդաձև զլխիկներում՝ շրջապատված կոշտ փշոտ ծաղկակից տերևներով: Ծաղիկները՝ երկսեռ, ծիրանագույն կամ դարչնագույն: Սերմնիկները պինդ թաղանթա՝ դիասպյունային, հասանք պտղի ժամանակ՝ օժվր կամ հսկածված, մախրագույն կամ դարչնագույն, վերին մասում՝ փշիկներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Երևանի ֆորիս-տիկական շրջանում (Ջրվեժից մինչև Գեղարյալ և Լամբազատ): ԵՕՕ 300 քառ. կմ է, ԱՕՕ՝ 100 քառ. կմ, լույսիտեսները՝ 2: Ընդհանուր արեալը ընդգրկում է Նախիջևան, Միջին Ասիան, Կիպրոս կղզին, Անատոլիան, Սիրիան, Իրանը, Իրանը, Աֆղանստանը և Պակիստանը:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառսիւն և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 800–1600 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ, խոնարհարտ, հազվադէպ խոտածածկ լանջերին, առավելապէս տափաստաններում: Շաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ: Աճելավայրերի խտիվում:

Պատկանություն միջոցառումներ: Պատվոցացիայի մի մասը պահպանվում է «Էրեբունի» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պատվոցացիայի վիճակի մանիթորինգ և «Էրեբունի» պետական արգելոցի սահմանների ընդլայնում:

Category. Endangered species. It grows only in Yerevan floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia as *Gundelia tournefortii* under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs 15–60 cm. Leaves large, pinnatisect, coriaceous, spiny. Capitula 4–8 (10)-flowered, aggregated into large oblong-elliptic or globular secondary capitulum-like head, covered with rigid spiny bracts. Flowers hermaphrodite, purple or brownish. Achenes in rigid cover – diaspora, at ripe seeds grey or brown, oval or obovate, with small prickles at tip.

Distribution. In Armenia it grows only in Yerevan (from Djrvezh to Geghard and Zovashen) floristic region. EOO is 300 km², AOO is 100 km². The number of locations is 2. The area of distribution includes Nakhichevan, Middle Asia, Cyprus, Anatolia, Syria, Iraq, Iran, Afghanistan and Pakistan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 800–1600 meters above sea level, on dry stony slopes, generally in the steppes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, disturbance of habitats.

Conservation actions. Part of the population is conserved in "Erebuni" State Reserve. Necessary: monitoring of the population state, enlargement of the area of "Erebuni" State Reserve.

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Vitek E. & Jarvis C. E. 2007. The typification of *Gundelia*
tournefortii L.(Compositae). Ann. Naturhist. Mus. Wien,
108 B: 267–272.

Аветисян В. Е. 1995. Род *Gundelia*. Флора Армении, 9: 214–216. Koeltz Scientific Books.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 71. Ереван.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

82. *Hieracium pannosum* Boiss. — ճուռակախոտ փրչոտ — Ястребинка лохматая

EN* B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Փնտկիկյան
© Pentelikon

Կարեգործիչ: Վասնզված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակի լայն բնութագրող տարածման պատճառով սպառնալիքի կարգավիճակը իջեցվել է մինչև EN:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնագրված չէր:

Բնագրված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ 15–35 սմ բարձրությամբ, վերին մասում՝ համարյա անտերև: Տերևները՝ լայն–նշտարած, ամբողջաէջր կամ մանր–ատամնավոր, նստադիր, մոտեցած ցողունի հիմքում կամ մի փոքր վերև՝ կեղծ վարդակ առաջացնող: Ամբողջ բույսը՝ խիտ ծածկված երկար (5–12 մմ երկարությամբ), կոշտ շիկակարմիր և սպիտակ մազիկներով: Ծաղկաբույլը՝ խոր և երկար եղանակով ճյուղավորված: Չամբողջները՝ 8–15 սմ երկարությամբ կոթերով: Սերմնիկները 2,5–4 մմ երկարությամբ, 10 հարթ կողերով՝ վերևում միացած օղակաձև գլանիկի ձևով:

Տարածում: Հանդիպում է Շիրակի (լեռնագագաթ՝ Արտենի) և Դարեղեգիսի (Խաչիկ գյուղի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: AOO 8 քառ. կմ է, լոկալիտները՝ 2, որոնց միջև հեռավորությունը 150 կմ է: Հայաստանից բացի, աճում է միջերկրածովյան ավազանի արևելյան երկրներում և Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1600–2200 մ բարձրությունների վրա, չոր քարաքարտ լանջերին, տափաստաններում, մարգագետնա տափաստանում: Ծաղկում է հուլիս–օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Արտենի լեռնագագաթի վրա:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². Area of distribution is severely fragmented. The category of threat has downgraded to EN because of the wide distribution of the species.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. All plant, covered by long (5–12 mm), rough, foxy-red and white hairs. Stems 15–35 cm, almost leafless in upper part. Leaves congested at stem base or slightly higher, forming false rosette; sessile, broadly lanceolate, smooth edged or denticulated. Capitula on the pedicels 8–15 cm long. Achenes 2,5–4 cm long, with 10 ribs, on the apex confluent into ring-shaped valliculum.

Distribution. In Armenia it grows in Shirak (mountain Arteni) and Darelegis (surroundings of Khachik village) floristic regions. AOO is 8 km². The number of locations is 2, the distance between which is 150 km. Besides Armenia the species grows in the Eastern Mediterranean Sea basin and in Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belt, at the altitudes of 1600–2200 meters above sea level, on dry stony slopes, in the steppes and meadow–steppes. Flowering from July to August, fruiting in August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area on Arteni Mountain, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 1995. Род *Hieracium* L. Флора Армении, 9: 156. Koeltz Scientific Books.

Sell P. D., West C. 1975. *Hieracium* L. Flora of Turkey, 5: 723. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

83. *Inula acaulis* Schott. & Kotschy ex Boiss. — Կղմուխ անցողուն — Девясил бесстебельный

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© www.kadel.cz/flora

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հանդիպում է երկու ֆլորիստիկական շրջաններում: Տարածման շրջանի մակերեսը՝ 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Աճում է ենթալպյան և ալպյան մարգագետիններում, որոնք ենթարկվում են ինտենսիվ արածեցման և որոնց սպառնում է լավատամ կլիմայի գյուրալ փոփոխության հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա կոճղարմատավոր, համարյա մերկ, սովորաբար անցողուն, հազվադեպ՝ ցողուններով բույս, 5 (15) սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ մեծ մասամբ արմատամերձ փայրակուն: Չամբյուղը՝ միայնակ, 3,5–4 սմ տրամագծով: Շածկոցի թերթերը և ծաղիկների լեզվակները եզրերից և ջղերի երկայնքամերձ՝ հաճախ մանուշակագույն-կարմրավուն: Տերմնիկները՝ քավառ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Սևանի (Արեգունու ափ, Լճաշեն գյուղի շրջակայք) և Դարեղեգիսի (Խաչիկ և Գնիշիկ գյուղերի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 3970 քառ. կմ է, AOO՝ 40 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 4: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում և Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիլոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան և ալպյան գոտիներում, ծ. մ. 2300–2800 մ բարձրությունների վրա, մարգագետիններում, ժայռերի միջև, խոնավ տեղերում: Շաղկում է հուլիս–օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս–սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ յեզրադաշտի՝ կապված ինտենսիվ արածեցման և գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման հետ, կլիմայի գյուրալ փոփոխություն:

Դահլիճայության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Սևան» ազգային պարկի պահպանման գոտում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It occurs only in 2 floristic regions. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in alpine and sub-alpine meadows which are subjected to intensive grazing.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb, rhizomatous, almost glabrous, stemless or rarely with steme 5 (15) cm. Leaves mainly in basal rosette. Capitulum solitary, 3,5–4 cm in diameter. Involucre phyllaries and ligulas on margins and veins often violet–reddish. Achenes pubescent.

Distribution. In Armenia it occurs in Sevan (Areguni shore, surroundings of the village Lchashen) and Darelegis (surroundings of the villages Khachik and Gnishik) floristic regions. EOO is 3970 km², AOO 40 km². The number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan and Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine and alpine belts, at the altitudes of 2300–2800 meters above sea level, in meadows, wetlands, between rocks. Flowering from July to August, fruiting in August–September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by intensive grazing and land development, climate change.

Conservation actions. Part of the population grows on the area of “Sevan” National park. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Аветисян В.Е. 1995. Род *Inula*. Флора Армении, 9: 525–538. Koeltz Scientific Books.

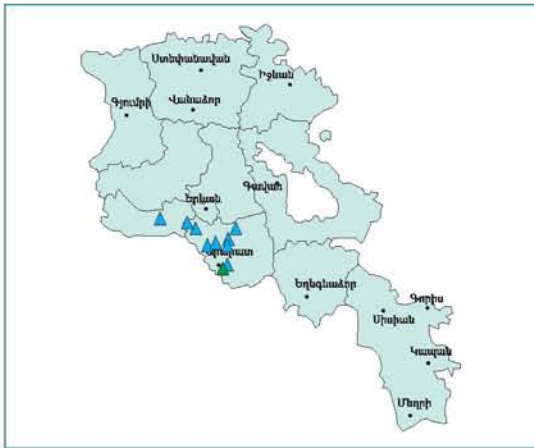
Grierson A. J. C. 1975. *Inula*. Flora of Turkey, 5: 54–73. Edinburgh.

Կազմող՝ Ա. Ա. Ներսեսյան

Compiler A. A. Nersesyan

84. *Inula aucheriana* DC. (= *I. seidlitzii* Boiss.) — Կղմուխ Օշնի — Девясил Оше

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Аветисян В. Е. 1995. Род *Inula*. Флора Армении, 9: 525–538. Koeltz Scientific Books.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 58. Ереван.
Grierson A. J. C. 1975. *Inula*. Flora of Turkey, 5: 54–73. Edinburgh.

Rechinger K. H. 1982. *Inula*. Flora Iranica, 145: 83–84. Graz.

Կղմուխ՝ Ա. Ա. Ներսիսյան

Compiler A. A. Nersesyan

Կարեգործիք: Վտանգված տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Նշվում է մաս Իջևանի և Ջանգեզուրի ֆորիստիկական շրջանների համար:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա դժգույն–կանաչ խոտաբույս՝ 15–60 սմ բարձրությամբ: Կոճղարմատը՝ հանգուցավոր, ծածկված կոճիկանման գորտնուկային քմրիկներով: Տերևները՝ թերևակի մսալի: Չամբյուղները՝ 5–8 մմ արամագծով, հավաքված փուխր ողկոյգներում: Լեզվակավոր ծաղիկները՝ 1–4 ստամինդոդումներով, ծաղկավառչի չառաջացնող առէջներով: Մերմնիկները՝ մերկ կամ հազվագյուտ մագիկներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի ֆորիստիկական շրջանում (Արարատ ավանի շրջակայք, Մասիս, Երասխի լեռնաշղթա): EOO 580 քառ. կմ է, AOO՝ 40 քառ. կմ, լոկալիտաները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Անատոլիայում և Արևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1100 մ բարձրությունների վրա, արավերստիկներում, հանքայնացած ճահճային տեղերում, խոնավ արոտներում, հանքային աղբյուրների մոտ: Օռնկում է հուլիս–օգոստոս ամիսներին, պսակներում՝ օգոստոս–սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման, ճահճների չորացման, արածեցման, բուսականության այրման հետևանքով:

Դասակարգության միջոցառումներ: ՀՀ Կառավարության 2008 որոշման համաձայն Արարատի ճահճները առանձնացվել են որպես բնության հուշարձան՝ «Աղակալած ճահճուտ», սակայն պահպանության ոչ մի կոնկրետ գործառնություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել ԲՀԳՏ Երասխի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². It is also notified for Idjevan and Zangezur floristic regions.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb 15–60 cm, usually covered by chondrose verrucose tubercles. Rhizome nodose. Leaves slightly fleshy. Capitula 5–8 mm in diameter, gathered in lax raceme. Ligulate flowers with 1–4 staminodia. Achenes glabrous or sparsely pilose.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (surroundings of Ararat town, Masis, Yerakh mountain range) floristic region. EOO is 580 km², AOO is 40 km². The number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Anatolia and West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1100 meters above sea level, on travertines, in mineralized swampy sites, in moist saline soils, near mineral springs. Flowering from July to August, fruiting from August to September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands, drainage of swamps, grazing, vegetation burning.

Conservation actions. According to RA 2008 Government decree Ararat marshes were marked as nature monument – “Salt marsh”, but no actual conservation is being carried out. Necessary: monitoring of the population state, establishment of specially protected nature area on Yerakh mountain range.

85. *Jurinea elegans* (Stev.) DC. — Յուրինեա նրբագեղ — Наголоватка изящная

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Վասնզված տեսակ է: Հանդիպում է միայն Մեղրու ֆորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Հիմնական սպառնալիքը կապված է լեռնաարդյունահանող արդյունաբերության ընդլայնման և դրանից բխող ենթակառուցվածքի զարգացման հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ մինչև 30 սմ բարձրության, ճիպոտանման ցողուններով և բրդատ փնջերով մախացած տերևների անոթներով: Չամբյուղները՝ 5 սմ արամագծով: Ծածկոցը՝ մերկ: Ծաղիկները՝ վարդագույն:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Մեղրու ֆորիստիկական շրջանում (Նախիջևանի սահմանից մինչև Շվանիձոր): EOO 70 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում և Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 500–1000 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ լանջերին, ժայռոտ տեղերում, ֆրիգանանման համակեցություններում: Ծաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հոկտեմբերին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված լեռնաարդյունահանող արդյունաբերության և ճանապարհաշինության ինտենսիվացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Մեղրու շրջանի Ագարակ սվանի շրջակայքում:

Category. Endangered species. It occurs only in Meghri floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The key threats are the expansion of mining industry and development of infrastructure.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb. Stems up to 30 cm, virgate, with lanose glomerula in the axils of dead leaves. Capitula 5 cm in diameter; involucre phyllaries glabrous.

Distribution. In Armenia it grows in Meghri (from Nakhichevan border to Shvanidzor) floristic region. EOO is 70 km², AOO is 16 km². The number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia and Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 500–1000 meters above sea level, on dry stony and rocky slopes, among phryganoid communities. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the intensity of mining industry and road construction.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area in the surroundings of Agarak settlement in Meghri region, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

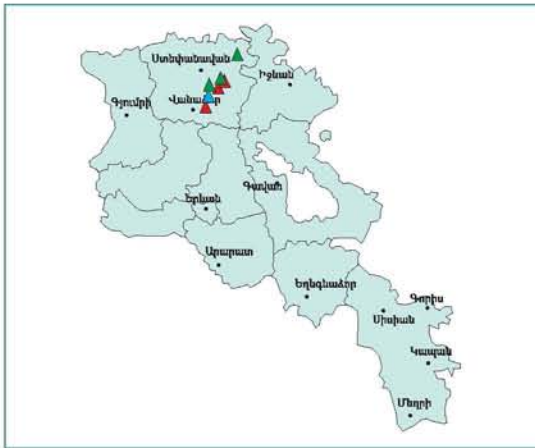
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Шхиян А. С. 1995. Род *Jurinea*. Флора Армении, 9: 271–277. Koeltz Scientific Books.

Հավանդ՝ Ա. Ա. Ներսեսյան

Compiler A. A. Nersesyan

86. *Jurinea praetermissa* Galushko & Nemirova — Յուրինեա չնկարված — *Наголоватка пропущенная*

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Մարինե Հովհաննիսյան
© Marine Oganessian

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում՝ աճեցվածքների պայմանների փոփոխության պատճառով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնոգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Կոճուրմատավոր բազմամյա բույս է: Վարդակի տերևները՝ վերևից կանաչ, տակից՝ մոխրագույն-խավա, փետրածև հատված: Յողունները՝ սլաքաման, ուղիղ կանգնած 7–20 սմ բարձրության, երկարամուկ, զամբյուղի տակ սպիտակ-թաղիքավոր: Ձաճրյուղները՝ միայնակ, 2 սմ տրամագծով: Շաղկները՝ վարդագույն:

Տարածում: Հայաստանում տարածված է Լոռու (Կուրբան գյուղի շրջակայք) և Իջևանի (Հաղպատ, Դսեղ, Զորագյուղ, Շահալի, Փամբակ գյուղերի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 120 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում Արևելյան Անդրկովկասում:

Վենսարանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1100–2300 մ բարձրությունների վրա, անտառների ժայռոտ տեղերում: Շաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճեցվածքների կորուստ կամ դեգրադացիա՝ անտառական գործունեության հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Transcaucasia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and area of occupancy caused by changes in habitat conditions.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Rhizomatous perennial herb. Stems scapiform, erect, 7–20 cm, long-pilose, under capitulum tomentose-white. Rosette leaves green from above, tomentose-grey from below, pinnatisect. Capitula solitary, 2 cm in diam. Flowers pink.

Distribution. In Armenia it occurs in Lori (surroundings of Kurtan village) and Idjevan (surroundings of Haghpat, Dsegh, Dzoragyugh, Shahali, Pambak villages) floristic regions. EOO is 120 km², AOO is 24 km². The number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in East Transcaucasia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1100–2300 meters above sea level, on rocks in the forest area. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by economic activity.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Галущко А. И., Немирова Е. С. 1974. Новые виды рода *Jurinea* Cass. Новости сист. высш. раст. 11: 282–286. Ленинград.

Шихян А. С. 1995. *Jurinea* Cass. Флора Армении, 9: 271–277. Koeltz Scientific Books.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան
Compiler M. E. Oganessian

87. *Lactuca takhtadzhianii* Sosn. — Կարնուկ Թախտաձյանի — Латука Тактаджяни

EN B 1 ab(ii,iii) + 2 ab(ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Ներկայումս հայտնի են երեք պոպուլյացիաներ: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում՝ կապված գյուղատնտեսական գործունեության ինտենսիվացման հետևանքով առաջացող աճեղավայրերի պայմանների փոփոխության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 50–70 սմ բարձրության, ամբողջական մալի տերևներով: Չամբողջները՝ փոքր, վահանաձև-հորանային, հաճախ փռված ծաղկաբույրերով: Ծաղիկները՝ կապույտ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի (Ազատ գետի հովիտ և Ուրծի լեռնաշղթա) և Գարեղեգի (Խաչիկ գյուղի շրջակայք) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO 400 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ է: Լոկալիտները՝ 3: Տեսակը՝ բացի Հայաստանից, հանդիպում է Նախիջևանում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառնիկ և միջին լեռնային գոտիների ծ. մ. 1000–1600 մ բարձրությունների վրա, կիսաանապատում, տափաստաններում, գիպսակիր, կավային, խճաքառա լանջերին: Շատ լավ բազմանում է վեգետառիվ եղանակով, առաջացնելով երկար կոճղամտաներ, իսկ սերմնային բազմացումը ընկճված է: Մաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճեղավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման և արածեցման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. At present three populations are known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and area of occupancy caused by changes in habitat conditions as a result of the intensity of agricultural activity.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems 50–70 cm. Leaves entire, fleshy. Capitula small, in corymbose-paniculate, often diffuse inflorescence. Flowers blue.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (Azat river valley and Urts mountain range) and Darelegis (surroundings of Khachik village) floristic regions. EOO is 400 km², AOO is 28 km². The number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 1000–1600 meters above sea level, in semi-deserts, steppes, gypsaceous and clay slopes. It breeds well by vegetative reproduction, seed reproduction is depressed. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Назарова Э. А. 1995. Род Lactuca. Флора Армении, 9: 171–174. Koeltz Scientific Books.

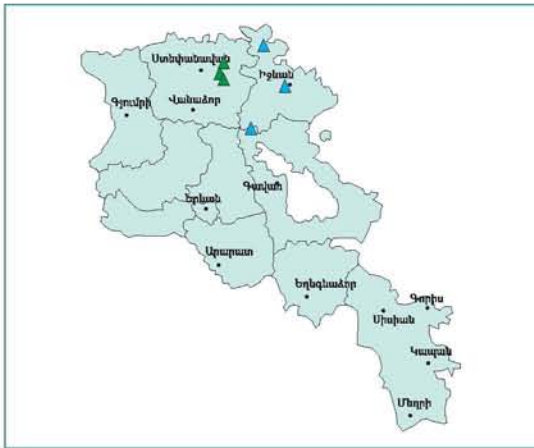
Красная книга Армянской ССР. 1989: 73. Ереван.

Կազմող՝ Գ. Մ. Ֆայվուշ

Compiler G. M. Fayvush

88. *Psephellus debedicus* (Gabrielian) Gabrielian — Պսեֆելլոս դեբեդի — Псефеллос дебедский

EN B 1 ab(i,ii) + 2 ab(i,ii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հյուսիսային Հայաստանի էնդեմիկ: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա՝ մասնատված արեարով: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ 70–105 սմ բարձրության: Արմատները և ստորին ցողունային տերևները՝ 24–42 սմ երկարության, փետրածև հատված, միջինները՝ ամբողջական կամ 3–5 նեղ–նշաւաւած երկարությամբ, վերինները՝ ամբողջական: Ձամբյուղները՝ միայնակ, զազարնային, եզրային ծաղիկների հետ միասին 3–4 սմ տրամագծով: Ծաղիկները՝ վարդագույն, եզրայինները՝ մեծացած, 5 (7) նեղ–բլթակավոր: Մային վերևում 2 բթավուն բլթակներով, ներքևում՝ լայնացած, կարճ մագիկներով: Սերմնիկները՝ 4–5 մմ երկարության, 2–2,5 մմ լայնության, բաց դարչնագույն, պսպարաւ՝ 1–1,5 մմ երկարության:

Տարածում: Աճում է միայն Իջևանի ֆրոնտալիկական շրջանում (Իջևանի շրջակայք, Սևանի լեռնանցք, Դեբեդ, Զորագետ, Դսեղ): EOO 1475 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, բնակության տեղերը՝ 4:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորինից մինչև վերին լեռնային գոտի, ծ. մ. 900–2000 մ բարձրությունների վրա, տափաստանում, մարգագետնատափաստանում, քիտոսների մացառուտներում, ամառափ եզրերին և քաղաքներում: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներից, պտղաբերում՝ հուլիս–սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման և ինտենսիվ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of North Armenia. One population is known with fragmented area of distribution. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems 70–105 cm. Radical and lower cauline leaves 24–42 cm long, pinnatisect; middle cauline ones smooth-edged or with 3–5 narrowly lanceolate lobes; upper ones always entire. Capitulum solitary, terminal, together with marginal flowers 3–4 mm in diam. Flowers pink; marginal ones large, 5 (7)–narrowly–lobate. Achenes 4–5, 2–2,5 mm, light brown; pappus 1–1,5 mm long.

Distribution. It grows only in Idjevan (surroundings of Idjevan, Sevan mountain pass, Debed, Dzoraget, Dsegh) floristic region. EOO is 1475 km², AOO is 24 km². The number of locations is 4.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows from lower to upper mountain belts, at the altitudes of 900–2000 meters above sea level, in the steppe, meadow–steppe, among steppe shrubs, at forest edges and in the glades. Flowering from June to July, fruiting from July to September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes and intensive grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Габриэлян Э. Ц. 1995. Род *Psephellus*. Флора Армении, 9: 106. Koeltz Scientific Books.

Կազմող՝ Ժ. Ա. Հակոբյան

Compiler Zh. A. Hakobyan